

Kiasma

13 · 2001 vol.4

**Kolmas tila Kiasmassa
Vieraan ymmärtämisestä**

YHTEYSHENKILÖT**Dagmar****FINNAIR****TAIVAS****Lönnberg Painot Oy**

NyT

Onko värillä väliä?

Kädessäsi on Kiasma-lehden ensimmäinen kokonaan mustavalkoinen numero. Mustavalkoisuudesta tulee mieleen asioita, joita monia leimaa nostalgisuus. Ennen ei ollut värielokuvia, väritelevisiota eikä sanomalehdistä löytynyt värikuvia. Nyt kun teknologia mahdollistaa värin rajattoman käytön, on mustavalkoisuudesta tullut valinta. Muita mustavalkoisuuteen yhdistettäviä mielikuvia ovat tyylikkyys ja taiteellisuus mutta myös vaihtoehtoisuus. Musta-
valkoinen ei ole värittömyyttä. Tämän numeron teemana on ARS 01 -näyttely, jonka kiinnostavuus ei useammakaan käsittelykerran jälkeen haalistu.

PIIA LAITA

ARS 01 -näyttelyn visuaaliseen ja kulttuuriseen teemaan liittyvät ihmishahmot ovat tuttu näky Helsingin kaupunkikuvassa. ARS-ilmeen hahmoineen on suunnitellut Taivas Design.

Diskokuumetta Sanomatalossa

ARS 01 -näyttely levittäytyy myös Kiasman naapuriin, Sanomataloon. **Seppo** ja **Markus Renvallin** valtava diskopallo heijastaa houkuttelevia varjoja ja valoja Sanomatalon avarassa tilassa. Peilipintainen pallo on nähty eri muodoissa useissa Renvallien teoksissa, joiden teemoina ovat keinotekoiselta tuntuvat vastakkainasettelut: Hi-tech – low-tech, korkeataide-populaarikulttuuri ja yksityinen – kollektiivinen.

◀ **Seppo** ja **Markus Renvallin** Palloshow ilahduttaa Mediatorilla.

Tulossa helmikuussa

ARS 01 -näyttely jatkuu Kiasmassa 20. tammikuuta 2002 saakka, jonka jälkeen talo suljetaan muutamaksi viikoksi. Ensimmäinen kerros kahviloineen ja kauppoineen avataan yleisölle xx.x., mutta näyttelyihin pääsee tutustumaan vasta 16.2. alkaen. Neljännessä kokoelmanäyttelyssä, työnimeltään *Pop-comia ja politiikkaa*, on esillä kansainvälisiä ja kotimaisia kokoelmateoksia 1960-luvulta tähän päivään. Helmikuussa avautuu kansainvälisesti palkitun taiteilijan **Eija-Liisa Ahtilan** näyttely, jossa esillä on hänen tuotantoaan yli kymmenen vuoden ajalta. Kiasma-teatterin ohjelmisto alkaa **DocPoint**-elokuvafestivaalilla 8.–10. helmikuuta. Tämän vuoden vierailtava maa on Ranska ja esittäytyvä festivaali Marseillen Fictions du Réel. Lisäksi festivaalilla nähdään kotimaisten dokumenttielokuvien sarja.

► Harro Koskisen *Sikemies* herätti 60-luvulla vilkasta keskustelua. Millaisen vastaanoton se saa 2002?

◀ Eija-Liisa Ahtilan elokuva-installaatiot ovat kertomuksia elämästä.

Kivi Sotamaan ARS-arkkitehtuuri houkuttelee tulkintoihin

Kolmas tila Kiasmassa

◀ Arkkitehdeistä, kaupunkisuunnittelijoista ja teollisista muotoilijoista koostuva organisaatio OCEANNORTH etsii aktiivisesti vaihtoehtoisia toimintatapoja olemassa olevien kulttuuristen koodien takaa ja sivustalta. Kivi Sotamaan lisäksi ARS 01 -näyttelyn arkkitehtuurin suunnitteluryhmään kuuluivat Tuuli Sotamaa ja Michael Hensel.

ARS 01 -näyttelyn arkkitehdin Kivi Sotamaan kolmas tila löytyy ennalta arvaamattomasta ja monikulttuurisesta suurkaupungista, muuttuvasta nykytodellisuudesta tai biologisista organismeista.

ARS 01 -näyttelyn teemana oleva kolmas tila ei ole näyttelyn arkkitehdille Kivi Sotamaalle vieras asia. Itse asiassa hänen ajatuksensa ja työnsä ovat pyörineet aiheen ympärillä jo pitempään. Sotamaan kolmas tila liittyy erityisesti monikulttuuristen suurkaupunkien nykytodellisuuteen ja sen ennalta arvaamattomuuteen.

”Suurkaupunkien arkea leimaa muuttuva todellisuus ja ennalta arvaamattomuus. On vaikea ennustaa mitään, esimerkiksi taloutta, muutamaa vuotta pidemmälle. Todellisuuden kanssa täytyy vain opetella tulemaan toimeen. Samalla todellisuus on kuitenkin rikasta ja kompleksista, se sisältää mahdollisuuden lukuisiin tulkintoihin.”

Suurkaupungit ovat Sotamaan mukaan hyvä esimerkki ARS 01 -näyttelyn yhteydessä käytetystä hybridin käsitteestä. Kaupunkien olemus ei perustu kulttuurispe-sifiisiin piirteisiin vaan globaaleihin suurkaupunkien tunnusmerkkeihin.

VIRTAUS TILASSA

ARS 01 on poikkeuksellinen Kiasman näyttely, sillä ensimmäistä kertaa koko rakennuksen täyttää yksi kokonaisuus ja eri tilojen rajat hämärtyvät. Tämän erityislaatuisuuden korostamiseksi näyttelyn arkkitehtuurille haluttiin voimakas rooli. Näyttelyarkkitehtuuri ei kuitenkaan voi Sotamaan mukaan olla ristiriitainen rakennuksen oman arkkitehtuurin kanssa, vaan kyseessä on kudelman, joka toimii Kiasma-rakennuksen mittakaavassa. Sotamaan tavoitteena on ollut hälventää selkeitä rajoja huoneiden välillä ja vahvistaa **Steven Hollin** ajatusta virtauksesta.

”Aika usein näyttelyarkkitehtuuri vain kehystää taide-teoksia. Olemme tietoisesti pyrkineet pois sellaisesta

kollaasinomaisuudesta. Päätaavoite on ollut luoda luontevia kulkureittejä ja vahvistaa virtausta abstraktien kulkuohjeiden avulla.”

Sotamaan lähtökohta arkkitehtuuriin on erilainen kuin Kiasman suunnittelella Steven Hollilla. Hollin fenomenologisen lähestymisen sijaan Sotamaa haluaa antaa käyttäjälle aktiivisen roolin, mahdollisuuden useisiin tapoihin tulkita.

”Abstrakti taso – luonnon maisema, muoto, väri, materiaali, valo... ei sisällä kulttuurispesifisiä viitteitä vaan antaa merkitysten muodostua ihmisen ja materiaallisen ympäristön vuorovaikutuksen kautta.”

BIOLOGINEN ORGANISMI

Yhtenä ARS 01 -näyttelyn arkkitehtuurisuunnittelun suurimmista haasteista Sotamaa pitää harmonisen kokonaisuuden luomista 75 taiteilijan töistä. Hän hylkääkin modernismin ruutukaavat ja postmodernismin tietoisesti ristiriitaisen tavan esittää asioita ja vertaa ARS 01 -arkkitehtuuria biologiseen organismiin, joka muuntuu vähitellen liikuttaessa tilasta toiseen. Teokset saavat oman tilansa, mutta ovat silti yhteydessä keskenään. Toisissa tiloissa arkkitehtuuri nousee esiin voimakkaasti, toisissa kohdissa se ikään kuin vetäytyy Kiasman seinien.

”Työ alkoi oikeastaan lähestymistavan määrittelyllä: arkkitehtuurin rooli tässä näyttelyssä on poikkeava. Toinen arkkitehtuuria määrittelevä seikka ovat teosten muodostamat teemalliset ryhmät ja kolmas tietenkin Kiasma-rakennus.”

Kiasma oli Sotamaalle tuttu jo entuudestaan, mutta taiteilijamateriaalin läpikäyminen vei huomattavasti runsaammin aikaa.

”Suunnittelun alkuvaiheessa taiteilijat oli valittu, mutta kaikkia teoksia ei. Osa teoksista tehtiin tätä näyttelyä varten, joten niistä ei voinutkaan olla mitään ennakkomateriaalia. Tästä seurasi, että meidän täytyi perehtyä huolellisesti taiteilijoiden koko tuotantoon ja sen ominaispiirteisiin.”

Yksi merkittävä etappi käytännön työssä oli kerroskohtaisen pienoismallin valmistuminen. Pienoismallin avulla eri ripustusvaihtoehtoja ja tilaratkaisuja saattoi muokata ja niistä keskustella.

”Arkkitehtuuria ja ripustusta työstettiin yhdessä sekä rakentajien että kuraattorien kanssa. Kompromisseihin tai viimehetken muutoksiin ei jouduttu turvautumaan koska eri tahot saattoivat tehokkaasti vaikuttaa suunnitteluun jo sen alkuvaiheessa.”

KAKSOISROOLI

Arkkitehtuuri ei ole ainoa asia, joka yhdistää Kivi Sotamaata ja ARS 01 -näyttelyä. Sotamaan ja **Markus**

Holmsténin *Extraterrain* vuodelta 1995 on yksi näyttelyn teoksista. *Extraterrain* on samaan aikaan ainakin design-esine, istuin, arkkitehtoninen veistos, käyttöesine ja interaktioon kutsuva topologia.

”Näyttelyarkkitehdin ja taiteilijan roolit eivät ole mielestäni ristiriidassa keskenään. Minulle rooli oli luonteva, ja uskon että se jopa hälvensi tietynlaista vastakainasettelua, joka joskus saattaa syntyä.”

Vaikka kyseessä on vanha teos, siinä tiivistyvät Sotamaan ajatukset kolmannesta tilasta, jossa muodolla ei sanella käyttöä. *Extraterrainin* ”henkeä” kuvaa Sotamaan ajatus suunnittelijasta koreografina ja muodosta seikkailuna.

”Taideyhteisö on yksi konteksti, johon oma työni istuu. Kokeilevaa kenttää ei arkkitehtuurin alueella ole Suomessa samalla lailla olemassa. Toisaalta monien taiteilijoiden tekeminen perustuu arkkitehtuuriin ja alojen väliseen konvergenssiin.”

PIIA LAITTA

KUVA: HANNU KARJALAINEN/KKA

”Työ alkoi oikeastaan lähestymistavan määrittelyllä: arkkitehtuurin rooli tässä näyttelyssä on poikkeava. Toinen arkkitehtuuria määrittelevä seikka ovat teosten muodostamat teemalliset ryhmät ja kolmas tietenkin Kiasma-rakennus.”

VALADANSON

The Floating Outfit Project

Rona
7.–8.12. klo 19
liput 90/70 mk

Rona on se-Sothon kieltä ja merkitsee “meitä”. Esitys onkin ylistys eteläafrikkalaisten spirituaaliselle identiteetille, jossa historia on nykyhetkessä läsnä. Rona etsii ilmaisua kulttuurien välitilassa liikkuvalla ruumiilla. Esitystä leimaa sensitiivisyys, vähäeleisyys, ihmisen perusolemuksen liikkeellinen ilmaisu. Lähes pyhä tunnelma korostaa sielunmaiseman, eräänlaisen henkisyiden elementtiä.

Rona synnyttää mielikuvia klassisesta tavasta hahmottaa ihmisruumis sekä tarkastelee käsityksiä siitä mikä ruumiissa ja liikkeessä on stereotyyppistä afrikkalaisuutta, mikä taas ainutlaatuista nykyafrikkalaisuutta.

The Floating Outfit Project -ryhmä tarkastelee työskentelyssään jokapäiväisen elämän “arkista hulluutta” siirtymävaiheen muuttuvassa Etelä-Afrikassa. **Ntsikelelo “Boyzie” Cekwanan** hiljaisuudesta veistetty koreografia muovaa siluetteja historiallisista ja maantieteellisistä myyteistä, jotka sulautuvat idullaan olevaan nykyidentiteettiin. Teemaa muokataan ja jäljitetään muun muassa ritualististen hymnien avulla.

VALADANSON

Doug AITKEN (USA)
Ghada AMER (Egypti/USA)
Carlos ARIAS (Chile/Meksiko)
Matti BRAUN (Saksa/Suomi)
Elina BROTHERUS (Suomi/Ranska)
Lilbeth CUENCA RASMUSSEN (Filippiinit/Tanska)
Anju DODIYA (Intia)
Anita DUBE (Intia)
Jimmie DURHAM (USA/Saksa)
Meschac GABA (Benin/Hollanti)
Kendell GEERS (Etelä-Afrikka)
David HAMMONS (USA)
Siobhan HAPASKA (Irlanti)
Laura HORELLI (Suomi)
Henrik HÅKANSSON (Ruotsi)
Mella JAARMSMA (Hollanti/Indonesia)
Anna JERMOLAEWA (Venäjä/Itävalta)
Isaac JULIEN (Iso-Britannia)
Humberto JUNCA (Kolumbia)
Brian JUNGLEN (Kanada)
Yishai JUSIDMAN (Meksiko)
Anish KAPOOR (Intia/Iso-Britannia)
Emma KAY (Iso-Britannia)
William KENTRIDGE (Etelä-Afrikka)
KIM Sooja (Korean tasavalta)
Bodys Isek KINGELEZ (Kongon dem. tasavalta)
Jukka KORKEILA (Suomi)
Guillermo KUITCA (Argentiina)
Surasi KUSOLWONG (Thaimaa)
Moshekwa LANGA (Etelä-Afrikka/Hollanti)
LEE Bul (Korea)
LEONILSON (Brasilia)
LIEW Kung Yu (Malesia)
Michael LIN (Taiwan)
Liza LOU (USA)
LU Qing (Kiina)
Tor-Magnus LUNDEBY (Norja/Suomi)
Cildo MEIRELES (Brasilia)
Tracey MOFFATT (Australia/USA)
Franco MONDINI-RUIZ (USA)
Delcy MORELOS (Kolumbia)
Krisna MURTI (Indonesia)
Marko MÄETAMM (Viro)
Esko MÄNNIKKÖ (Suomi)
Shibu NATESAN (Intia)
Ernesto NETO (Brasilia)
Gabriel OROZCO (Meksiko/USA)
Damián ORTEGA (Meksiko)
María Clara PIÑEYRO (Kolumbia)
Araya RASDJARMREARNSOOK (Thaimaa)
Hans Hamid RASMUSSEN (Norja)
Seppo & Markus RENVALL (Suomi)
Pipilotti RIST (Sveitsi)
Pablo RIVERA (Chile)
Egil SÆBJÖRNSSON (Islanti)
Doris SALCEDO (Kolumbia)
Bojan SARCEVIC (Jugoslavia/Ranska)
Sanna SARVA (Suomi)
Santiago SIERRA (Espanja/Meksiko)
Shahzia SIKANDER (Pakistan/USA)
Kivi SOTAMAA & Markus HOLMSTÉN (Suomi)
Nancy SPERO (USA)
Yoshihiro SUDA (Japani)
Fred TOMASELLI (USA)
Milica TOMIC (Jugoslavia)
Mette TRONVOLL (Norja)
Natee UTARIT (Thaimaa)
Kara WALKER (USA)
WANG Du (Kiina/Ranska)
WONG Hoy Cheong (Malesia)
Vadim ZAKHAROV (Venäjä)
ZHAO Liang (Kiina)
Darius ZIURA (Liettua)

ARS 01 Avautuvia näköaloja 20.1.2001 asti

Koko Kiasman täyttävään ARS 01 -suurnäyttelyyn osallistuu 75 kansainvälistä nykytaiteilijaa. Vuosituhannen ensimmäisen ARS-näyttelyn teemana on kolmas tila, joka syntyy eri visuaalisten kulttuurien kohdatessa. Kiasma-teatterissa nähdään mittava kansainvälinen ohjelmisto, joka ruumiillistaa näyttelyn teemoja.

Näyttelyssä tarkastellaan yhä kiihtyvää kulttuurien välistä vuorovaikutusta, joka on seurausta mm. joukkomuutoista ja informaatiotilanteen radikaalista muutoksesta maailmassa. Tähän muutokseen ovat osaltaan vaikuttaneet myös turismi ja populaarikulttuuri. Näyttelyn alaotsikko “avautuvia näköaloja” viittaa aktiivisesti muotoutuvaan uuteen tilaan kulttuurien välisessä kommunikaatiossa. ARS 01:ssa esitellään taiteilijoita, joiden teoksissa näkyy samanaikaisesti vaikutteita eri kulttuureista.

MARITA LIULIA

Manipulator

esitys/verkkoteos
17.–19.01.02 klo 14–20

Suomalainen multimediatäiteen pioneeri **Marita Liulia**, japanilainen koreografi ja tanssija **Aki Suzuki** ja muusikko-säveltäjä **Kimmo Pohjonen** yhdistävät perinteisiä taidemuotoja uuteen teknologiaan performanssiteoksessaan *Manipulator*. Tanssi, visuaaliset taiteet ja musiikki ovat perusta, jota muokkaamalla ryhmä synnyttää uuden kokonaisuuden. Japanilaisen buto-tanssin taitaja Suzuki manipuloi liikettä ja Pohjonen säveliä, joita hän kiskoo harmonikastaan. Liulia puolestaan kuvaa Suzukia ja Pohjosta heidän esiintyessään ja manipuloi kuvaa tietokoneella yleisön edessä. Taiteilijat haluavat teoksellaan kiinnittää huomiota ihmiskehon ja tietokoneen suhteeseen sekä teknologian mahdollistamiin unelmiin tai painajaisiin.

Manipulator-teoksen tapahtumapaikka on Kiasma-teatteri. Kuuden tunnin aikana yleisö voi tulla ja mennä mielensä mukaan. Samanaikaisesti teos esitetään verkossa, osoitteessa www.kiasma.fi/ars/manipulator. Editoitu materiaali (musiikki, video, kuvat) projisoidaan Kiasman ulkoseinään esitysviikon lopun iltoina ja öinä.

ARSMARKET

Kiasman ensimmäisessä kerroksessa järjestetään 8.–9. joulukuuta maailmanmarkkinat, joilta löytyy mm. kulttuurituotteita monista eri maista sekä Kiasman omia ARS-tuotteita. Tapahtuma järjestetään yhteistyössä Kansainvälisen kulttuurikeskus Caisan ja Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen Kepan kanssa. Caisan ja Kepan perinteinen joulubasaari kulttuurikeskus Caisassa järjestetään 15.–16. joulukuuta.

ARS-tapaamisia

Valokuvataiteilija **Elina Brotherus** kertoo työstään torstaina 13. joulukuuta klo 18 Kiasman Seminaari-tilassa. ARS 01 -näyttelyssä Elina Brotherukselta nähdään osa kuvasarjasta *Suites Françaises 2*, joka tarkastelee kielellisen ulkopuolisuuden ongelmaa. Se perustuu taiteilijan kokemuksiin ja pitkäaikaiseen oleskeluun vieraassa maassa, Ranskassa. Tilaisuuteen on vapaa pääsy.

Tammikuussa jatkuvat ARS-tällit, joilla näyttelyt kuraattorit ja taiteilijat kertovat oman näkökulmansa ARS 01 -näyttelyyn teosten äärellä. Näyttelylipun hinnalla.

Vieraan ymmärtämisestä

Maailma globaalistuu, väitetään. Rahavirrat kiertävät maapalloa valtionrajoista välittämättä. Ihmiset liikkuvat joko omasta halustaan tai pakosta. Vaikkei itse liikkuisi minnekään, on silti yhä epätodennäköisempää, että elää koko elämänsä vain kaltaistensa keskuudessa. Kansakäyminen eri maista, kielistä ja kulttuureista tulevien ihmisten välillä lisääntyy. Yhteiselo edellyttää uuden ja vieraan ymmärtämistä. Monien kulttuurintutkijoiden mukaan käynnissä on jatkuva kääntämisen prosessi kieliltä toisille.

Taiteen parissa globaalistumisella on omat ulottuvuutensa. Länsimaissa syntynyt taidekäsitys ja museoinstituutio leviävät kaikkialle maailmaan ja toisaalta sulauttavat sisäänsä ennen ei-länsimaisina pidettyjä asioita muuttuen siten itsekkin. Niin myös visuaalisesti on

käynnissä kielten, käsitteiden ja käytäntöjen kääntäminen, lainailu, soveltaminen.

Kysymyksiä miten tehdä länsimaista nykytaidetta ymmärrettäväksi ihmisille, joiden kokemusmaailmaan se ei ole aiemmin kuulunut missään muodossa, tai päinvastoin, miten ymmärtää visuaalista kulttuuria, joka ei ole syntynyt meille tutun taidekäsityksen sisällä on pohdittu siitä lähtien kun taiteen yleisö on laajentunut ja kun eri mantereilta kotoisin olevaa ei-länsimaista taidetta on alettu esittää taidemuseoissa länsimaisen taiteen rinnalla.

Vieraan ymmärtäminen tapahtuu tutun kautta. On tiedettävä jo jotain voidakseen ymmärtää jotain uutta. Tämä jo tiedetty puolestaan ohjaa havaintoja ja ymmärrystä uudesta ja vaikuttaa siihen mitä ymmärtään. Uusi opittu asia taas vaikuttaa

takaisin siihen mitä jo tiedetään. Tämä kehä on tavallaan ristiriita. Ennakkotiedot – ennakkoluulot – saavat meidät näkemään vain niiden mukaisia asioita ja haittaavat uuden omaksumista, mutta toisaalta ne ovat myös välttämätön pohja uuden ymmärtämiselle.

KOHTAAVATKO YKSILÖT VAI KULTTUURIT

Suomessa koulujen maahanmuuttajaopetuksen tavoite on kasvattaa lapset kahden kulttuurin jäseniksi, jolloin myös lähtökulttuurin opettaminen on tärkeää. Lapset oppivat elämään kahdessa kielessä ja kulttuurissa yhtäaikaan tai rinnakkain: kääntämään.

Suomalaisen ja somalikulttuurin tapaa käsitellä kuvia tarkastelleessa Farshaxan-projektissa Kiasmassa pyrimme samaan opiskelemalla islamin kulttuuria ja taidetta luennoilla sekä tekemällä yhteistyötä somaliluokkien kanssa – opettelimme kääntämään ja ymmärtämään.

Käytännössä olimme tekemisissä ihmisten, yksilöiden kanssa, ja kokemusten kautta havaitsimme, miten opitut ennakkokäsitykset helposti perustuivat pinnallisiin yleistyksiin, johon todelliset ihmiset jatkuvasti tekivät säröjä. Kulttuurisanan käyttö johtaa ajatuksia harhaan siitä, että jonkin ihmisryhmän toimia ohjaisi jokin yksi yhtenäinen ja kyseenalaistamaton 'kulttuuri'. Ehkä käytämme kollektisoivaa kulttuuri-käsitettä juuri sellaisista asioista, jotka ovat meille kaukaisia ja joita tunnemme huonosti.

Silti yksilöiden yli vaikuttaa jokin laajempi, joka saa ihmiset toimimaan tietyillä tavoilla. Käytän tässä sanaa 'kulttuuri' viittaamaan taidetta laajempaan ajatusmaailmaan, arvoihin, perinteisiin, tapoihin ja ylipäätään käytäntöihin, joilla arkea jäsennetään ja ihmissuhteita hoidetaan. Somalivanhempien suhtautumista koulunkäyntiin ja koko suomalaisen yhteiskuntaan – tai projektiimme – värittävät erilaiset arvostukset ja käsitykset siitä, mikä on hyvää ja sallittua tai pahaa

ja kiellettyä – puhumattakaan siitä mitä on taide tai museo. Näyttäisi myös siltä, että Suomeen muuttaneet somalit pitävät uskostaan ja perinteistään kiinni paljon tiukemmin kuin entisessä kotimaassaan, mikä ehkä kertoo epätasaisesta valasta ja epävarmasta asemasta suhteessa valtakulttuuriin.

RISTIRIITOJA

Tavoite kahteen kulttuuriin kasvamisesta voi toimia niin kauan kuin nämä kaksi kulttuuria eivät ole ristiriidassa. Mutta entä jos ja kun ne jossain kohdin ovat? Kumpi joustaa? Luennoillamme kosketeltiin pariakin asiaa, jossa länsimaisen ja islamilaisen maailmankatsomuksen käsitykset eroavat. Toinen on projektimme keskeinen sisältö, taide ja kuvat, ja toinen alastomuus. Ikävä kyllä molemmat ovat sellaisia, joita emme voineet millään museokäynnillä Kiasmassa täysin välttää.

Ongelmallisemmaksi käytännössä osoittautui jälkimmäinen, alastomuuden kieltö. Museokäyneillä aiheutti hankaluuksia etenkin se, että sellaista huonetta Kiasmassa tuskin löytyi, jossa ei jokin kuva sisältäisi ainakin pienen vilauksen jotain ihmisruumista paljastavaa. Erilaista suhtautumista kuvaa, että en edes koskaan aikaisemmin ole tullut asiaa huomanneeksi ennen kuin ryhmien käyntejä valmistellessa katselin saleja sillä silmällä – ja kauhustuin. Peppu siellä ja rinta täällä ei tosiaankaan yleensä kiinnitä erityisesti huomiota – enkä edes nyt puhu töistä, joissa ranskempikin alastomuus tai suorastaan pornografisuus on teosten teemaa, vaan aivan kilteistä töistä. Opettajat kertoivat ankeita tarinoita aiemmista ongelmista kyseisen aiheen tiimoilta ja jotenkin hysteria tarttui meihinkin: Yritimme hoputtaa ryhmiä kyseenalaisten töiden ohi ja vaivaannuimme kun lapset kuitenkin bongasivat juuri ne väärät kuvat ja alkoivat hihitellä. Niin tekevät toki muutkin 6-vuotiaiden ryhmät, mutta osa lapsista oli

jatkuu seuraavalla sivulla ►►►

Museokäynneillä aiheutti hankaluuksia etenkin se, että sellaista huonetta Kiasmassa tuskin löytyi, jossa ei jokin kuva sisältäisi ainakin pienen vilauksen jotain ihmisruumista paljastavaa.

►►► jatkoa edelliseltä sivulta

tavallista vaivautuneempia ja alkoi hyssytellä tovereitaan. Suomalaislasten kanssa hihitysten aiheista voit sitä paitsi puhua, mutta somalilasten ryhmissä asiaa ei saanut käsitellä vaan se piti jotenkin taikoa olemattomaksi. Ennen kaikkea siis pelättiin aikuisten, ei lasten, tuomiota.

Myös käsitteisiin 'taide' ja 'kuva' liittyy kieltoja. Ne oli käytännössä kuitenkin helpompi neuvotella kuin alastomuus: islamin periaatteellisesti kuvakielteisyydestä huolimatta lapset tekivät oma-alotteisesti esittäviä kuvia myös ihmisistä, eivätkä somaliavustajat mitenkään rajoittaneet sitä. Kun luennoilla käsiteltiin asiaa, somaliedustaja esitti, että somalilasten ei kuvataidetuksella olisi ainakaan pakko kuvata elollisia olioita. Häinkin kuitenkin suhtautui suvaitsevasti kuvankäytön eri muotoihin ja korosti, että monet asiat ovat hyväksyttävissä, kun niihin on jokin perusteltu syy: esimerkiksi passivalokuva on sallittu, koska se

on 'välttämätön' yhteiskunnan järjestelyjen takia. Entä voisiko 'taide' myös olla sellainen riittävä alibi hyväksyä kuvallisuutta ja jopa alastomuutta? Tosin koko käsite 'taide' merkinnee somalikulttuurissa hyvin eri asioita kuin Kiasmassa – mutta tämä ei ole mitenkään poikkeuslista. Lopultakin nykytaiteen parissa ollaan tekemisissä monen muunkin piirteen kuin kuvallisuuden kanssa.

MUSEON TEHTÄVÄ

Yhteiskunnan muutokset, mm. erilaisten ihmisryhmien tulo sen jäseniksi, asettaa uusia vaatimuksia museoille. Farshaxanin kaltaiset projektit ovat osa avoimen ja osallistavan (empowerment) museon ajatusta eli sitä että ympäröivän yhteiskunnan eri ryhmät ja ihmiset mahdollisimman laajasti olisivat museon yleisöjä. Erilaisten kulttuuristen ryhmien erikoispalvelu on osa saavutettavuus-näkökulmaa ja yksi väylä uusien ihmisryhmien osallistamiseen, erityisesti kun kyseessä ovat ihmiset, jotka eivät –

kulttuurisista, sosiaalisista, kielellisistä tai muista syistä – ole itsestään selvästi ja myötäsytisesti museokävijöitä. Maahanmuuttajien tapauksessa elämäntilanne, mahdollisesti myös maailmankatsomus ja suhde valtakulttuuriin ja yhteiskuntaan poikkeaa "tavallisten" museokävijöiden vastaavista. Toisaalta museon oletusarvo taideyleisöstä on kaukana somalikulttuurista tulevasta.

Taide ja sen esityspaikka museo voivat toimia kolmantena tilana, erilaisten visuaalisten ja kulttuuristen perinteiden kohtaamisen ja kommunikaation paikana. Monen taiteilijan työssä nykyään näin tapahtuukin. Kyse ei aina suinkaan ole harmoniasta ja onnellisesta rinnakkaiselosta. Myös Kiasmassa joudumme pohtimaan, kumpi joustaa kun käsitukset ja arvot ovat ristiriidassa. Paljonko voimme panostaa yhteyksien luomiseen ja onko alastonkuvat pantava piiloon – vai onko muiden opittava niitä sietämään ja pitäisikö tulijoiden oma-aloitteisesti aktivoitua kulttuurin kuluttajiksi. Kohtaamisen rajapinnat ovat jatkuvasti neuvottelun kohteena. Ryhmät vain ovat kovin erilaisissa neuvottelusemissä: vähemmistöt, esimerkiksi tapauksessamme somalit, ovat tietysti alakynnessä – valtaväestö asettaa neuvottelun ehdot ja mieluiten katsoo, että tulijoiden on sopeuduttava tai oltava hiljaa. Jyrkällä asenteella voidaan menettää kontakti kokonaan ja museon tapauksessa yksi potentiaalinen museon käyttäjäkunta.

KAIIJA KAITAVUORI

tavoite oli kasvattaa meidän museolaisten ja opettajien ymmärrystä islamilaisen maailman suhteesta kuviin ja taiteeseen. Kuulimme islamin uskosta ja kuvista, islamilaisesta taiteesta ja orientalismista. Luennoita täydensi somalinäkökulmasta kuvaus islamin opista ja siitä miltä länsimainen (tai suomalainen) kuvakulttuuri näyttää muslimin silmin. Kokonaiseen valtaväestöstä ainakin osin irralliseen yhteisöön tutustuminen ja luottamuksen saavuttaminen on pitkä prosessi – tässä päästiin alkuun. Aivan eri tilanteessa oltaisiin, jos museossa tai tässä projektissa olisi työskennellyt henkilö, joka on itse somalikulttuurin edustaja. Ideaaliratkaisu olisi museossa työskentelevä vähemmistö-kulttuurivastaava, joka keskittyisi juuri tällaisiin yhteyksien luomisiin ja siis itse luonnollisesti kuuluisi johonkin Suomen kulttuurisista vähemmistöistä.

vahvempi kuin kuvallinen. Myös museo oli kaikille aluksi aivan outo käsite. Taide, saati taidenäyttely, ei sekään ollut etukäteen tuttu asia – kuvia lapset kyllä olivat tehneet ja katsoneet jonkin verran luokassa. Farshaxan-projektissa pyrimme luomaan siltää somalikulttuurissa vahvan suullisen kerrontaperinteen ja länsimaisen kuvallisen esittämisen välillä rinnastamalla **Olli Lytykäisen** taiteen tarkastelun ja tarinankerronnan. Lapset katsoivat, kertoivat ja piirsivät/maalasivat lomittain. Kuuntelemalla vanhempien tarinoita saatiin yhteys myös vanhempien kautta välittyvään kulttuuriin. Museokäsitettä lähestyimme muistamista ja muistin tallentamista käsittelemällä sekä puhuimme keräämisestä. Moni lapsista keräsi Pokemon-kuvia, jotka näköjään ylittävät kaikki kulttuurirajat...

Samaan aikaan lukuvuoden toiminnan kanssa järjestimme tapaamisia, joiden

► FARSHAXAN / TAIDE

Kiasmassa harjoitimme kulttuurin kohtaamista käytännön tasolla lukuvuoden 2000–2001 aikana, jolloin yhdessä Vantaan koulujen valmistavien esiluokkien kanssa toteutettiin yhteinen projekti Farshaxan. Sen aikana neljä 6-vuotiaiden somalilasten luokkaa tutustui Kiasmaan ja sen tarjontaan heille suunnitellun ohjelman puitteissa. Farshaxan oli jatko edellisestä vuonna toteutetulle Learning in Museums -projektille, joka oli kuuden maan välinen EU-projekti. Siinä kaksi koululuokkaa tutustui Kiasmaan ja tarjontaan heille suunnitellun ohjelman puitteissa. Farshaxan oli jatko edellisestä vuonna toteutetulle Learning in Museums -projektille, joka oli kuuden maan välinen EU-projekti. Siinä kaksi koululuokkaa tutustui Kiasmaan ja tarjontaan heille suunnitellun ohjelman puitteissa.

Yksi Farshaxan-projektin lähtökohdista oli opettajien kokemus siitä, että somalialaislapsilla on suomalaislapsia heikommat kvaalit valmiudet. Sanallinen kertomisperinne sen sijaan on somalilasten taustakulttuurissa

Taide ja sen esityspaikka museo voivat toimia "kolmantena tilana", erilaisten visuaalisten ja kulttuuristen perinteiden kohtaamisen ja kommunikaation paikkana.

KIASMA ON RISTEYS

... paikka tekijöille, näkijöille, kokijoille

Kiasma laajentaa ja syventää nykytaiteen tuntemusta korkeatasoisen ja kiinnostavan kotimaisen ja kansainvälisen ohjelmiston kautta, monipuolista yleisöpalvelua painottaen.

KOHTAAMISPAIKKA

Nykytaiteeseen voi tutustua myös **Café Kiasmassa**, jossa Kiasmanetin mediapisteet ja **lehtikulman** alan julkaisut ovat vapaasti käytettävissä. Lisäksi kahvilassa ja läheisessä **Seminaarissa** järjestetään keskusteluja, taiteilijataapaamisia ja muuta ohjelmaa. **Bitti** on tietokoneilla varustettu tila koululuokkien käyttöön. **Kiasma-kaupassa** on myynnissä laaja valikoima alan erikoiskirjallisuutta, -lehtiä ja Kiasma-tuotteita.

Steven Holl voitti Nykytaiteen museon uudisrakennuksen suunnittelukilpailun ehdotuksellaan Chiasma. Museon nimeksi on vakiintunut suomalainen nimi Kiasma.

Chiasm, ~a, s (anat) risteys, risti ~us s (pl ~i) (ret) kiasmi (Englanti-suomi suusanakirja, WSOY 1990)

Kiasma, hermojen, varsinkin näköhermojen eli näköjuosteiden risteys. (Nyky-suomen Tietosanakirja, WSOY 1993)

Kiasma (kreik. kiasma = viivaristeys < x-kirjaimen muodosta), tuman > kypsymisjakautumisessa (joskus myös tav. solunjakautumisessa) diploteenivaiheessa todettava kohta, jossa vastinkromosomit kietoutuvat toisiinsa. > Crossing over. Kiasmi (kreik. kiasmos = ristiin asettaminen;

LYHYT HISTORIIKKI:

Nykytaide ry 1939
Nykytaiteen museo ry 1983 (myöh. Nykytaiteen museo)
Porkkana-yhdistys 1986
Keskustaidemuseotoimikunta nimitetään 1987

Nykytaiteen museo 1990 (osana Valtion taidemuseota)
Muutto Ateneumiin 1991
Uudisrakennushanke käynnistyy 1992
Arkkitehtuurikilpailu 1993, voitto Steven Hollin työllä "Chiasma"
Rakennustyöt 1996–98
Muutto Kiasmaan helmikuussa 1998
Avajaiset 29.5.1998

RAAMIT

Kiasman arkkitehti **Steven Holl** on luonut eleettömät, mutta vahvat raamit taiteen esittämiseksi. Ohjelmistokäytössä on viisi limittäistä kerrosta, joita yhdistävät halki rakennuksen vievät rampit, etelä- ja pohjoispäädyin portaat sekä hissit. Kiasman kokonaispinta-ala on 12 000 m², josta näyttelytiloina runsaat 4 000 m².

Ajankohtainen ohjelmisto- ja opastuskalenteri, kokoelma- ja verkkotaidetta ja muuta mielenkiintoista: www.kiasma.fi

Kiasma, Nykytaiteen museo
Mannerheiminaukio 2
00100 Helsinki, Finland

AVOINNA:

ti 9–17, ke–su 10–22, ma suljettu
Liput 7,5 / 7 / 12 e, Kiasma-teatterin liput ohjelmistokohtaisesti

OPASTUKSET

ARS 01 -näyttelyn yleisöopastukset kestävät 1,5 tuntia.

ARS-KIERROS

ARS 01 -näyttely esitellään suomeksi keskiviikkoisin klo 18 ja sunnuntaisin klo 15 ja ruotsiksi lauantaan klo 11.

LASTEN KIERROS

Lasten opastuskierros ARS 01 -näyttelyyn sunnuntaisin klo 15.

Yleisöopastuksia voi seurata museon pääsylipun hinnalla.

MAKSULLISET OPASTUKSET

Kielet: suomi, ruotsi, englanti, saksa, espanja, venäjä, japani, ranska, viro ja viittomakieli. **Kesto:** n. 1,5 h.

Ryhmäkoko: max 25 henkilöä/opas.

Hinta: ti–la 67,28 e, su 84,09 e.

Pääsymaksu: Yli 10 hengen ryhmissä 7 e/hlö, muulloin 7,5 e/hlö. Alle 18-vuotiaat 2 e/hlö, 0–6-vuotiaat ilmaiseksi.

Varukset: arksin klo 9–12 puh. (09) 1733 6509

ARS 01 -näyttelyn yhteydessä on myös mahdollista varata paketti, johon sisältyy opastus sekä pääsylippu johonkin Kiasma-teatterin ARS-esitykseen. Tiedustelut klo 9–12 puh. (09) 1733 6509

KESKUSTELUOPPAAT

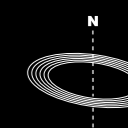
Keskusteluoppaat palvelevat kävijöitä näyttelytiloissa taiteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Päivystysajat Internetistä www.kiasma.fi ja Infosta puh. (09) 1733 6501

KIASMAN YSTÄVÄT RY

Ystävähdistys järjestää monimuotoisia tilaisuuksia. Ystävät ovat tutustuneet mm. Nykytaiteen museon näyttelyihin ennakkoon taiteilijoiden ja kuraattoreiden johdolla, järjestäneet **taidematkoja, luentosarjoja, ateljeevierailuja, tutustumiskäyntejä** jne. Ystävähdistys toimii jäsenmaksujen ja lahjoitusten voimin. Toiminta siis lisääntyy sitä mukaa kun jäsenmäärä karttuu.

Lisätietoja
Kiasman ystävät ry,
Mannerheiminaukio 2
00100 HELSINKI
puh. (09) 1733 6595
fax (09) 1733 6503

ARS rakenteilla

ARS 01 -näyttelyn avajaisviikolla Kiasmaan saapui 47 taiteilijaa tekemään, ripustamaan tai viimeistelemään teoksiaan. Apunaan heillä oli Kiasman henkilökunnan lisäksi Kuvataideakatemian opiskelijoita, näyttelyn projektityöntekijöitä sekä suuri joukko eri alojen ammattilaisia. Yhteensä pystyttämiseen osallistui toista sataa ihmistä, joilla kaikilla oli yhteinen päämäärä: ARS 01.

PETRI VIRTANEN/KKA

1. Chileläisen Pablo Riveran *Minimal* oli melkoinen näky, kun telakkahallissa valmistettu teos kuljetettiin Helsingin halki.

2. Vaikka Lee Bulin alumiinista ja polyuretaanista koostuva *Seireni* ei ole kovin painava, sen ripustamiseen tarvittiin useampi henkilö. Valkoinen hirviö on sukua taiteilijan aiemmalle aihepiirille, kyborgille.

3. Yoshihiro Suda käyttää teoksissaan hienostunutta puuleikkaustekniikkaa aidon näköisten kukkien valmistamiseen. Nämä erehdyttävästi oikean näköiset kukat hän sijoittaa yllättäviin paikkoihin, jotka ARS 01:ssä päätettiin juuri ennen avajaisia.

4. Kiinalainen, nykyään Ranskassa asuva Wang Du purkaa paketteja, joissa hänen valtavat, Kiasman aulaan sijoitetut veistoksensa saapuivat.

5. Lu Qingin teos *Untitled* on lähes viisikymmentä metriä pitkä silkkikangas, jonka toteuttaminen on kestänyt kuukausia. Kankaassa nähtävät pienet ruudut ovat maalattu minimalistisella tarkkuudella kankaan päästä päähän. ARS 01 -näyttelyn avajaisissa hän antoi näytteen työskentelystään.

6. Elina Brotherus oli yksi ensimmäisistä taiteilijoista, joka saapui ripustamaan teoksiaan. Pariisissa asuva Brotherus tarkastelee teossarjassaan kielellisen ulkopuolisuuden ongelmaa.

7. Yishai Jusidmanin pyöreille puupalloille maalamat klovnien kasvot on "venytetty" niin, että ne voi nähdä vain yhdestä kulmasta katsoen.

8. Taiwanilainen Michael Lin maalaa teostaan *Kiasma Day Bed* toisen kerroksen parvelle. Tarkkaa työskentelyä jatkettiin toisinaan myöhään yöhön.

Sisällys

KIASMA 13 · 2001 VOL.4

Kolmas tila Kiasmassa s. 4

ARS 01 -näyttelyn arkkitehdin Kivi Sotamaan kolmas tila löytyy ennalta arvaamattomasta ja monikulttuurisesta suurkaupungista, muuttuvasta nykytodellisuudesta tai biologisista organismeista. ARS 01 -näyttelyn arkkitehdin Kivi Sotamaan haastattelu.

Rona s. 8

Rona on se-Sothon kieltä ja merkitsee "meitä". The Floating Outfit Project -ryhmän esitys onkin ylistys eteläafrikkalaisten spirituaaliselle identiteetille, jossa historia on nykyhetkessä läsnä.

VAL ADAMSON

Vieraan ymmärtämisestä s. 10

Maa maailma globalistuu, väitetään. Rahavirrat kiertävät maapalloa valtionrajoista välittämättä. Ihmiset liikkuvat joko omasta halustaan tai pakosta. Vaikka ei itse liikkuisi minnekään, on epätodennäköistä, että elää koko elämänsä vain kaltaistensa joukossa, kirjoittaa museolehtori Kaija Kaitavuori.

ARS rakenteilla s. 14

ARS 01 -näyttelyn pystyttämiseen osallistui toista sataa ihmistä, mukana lähes 50 taiteilijaa.

HANNU KARJALAINEN/KIKA

Tuhannet keraamiset silmät tuijottavat katsojaa intialaisen Anita Duben teoksesta *The Sleep of Reason Produces Monsters*. Kuvassa taiteilija luonnostelee valtavaa teostaan.